

думку О.М.Біляєва, “на відміну від вправ мовні завдання однократні, хоч їх часом доводиться виконувати повторно. Здебільшого завдання стосуються робіт з розвитку зв’язного мовлення: визначити тему й основну думку висловлювання, скласти план тексту, написати твір певного типу чи жанру мовлення та ін.” [2, с. 2]. Наприклад, у навчальному посібнику за редакцією М.І.Пентилок - “це складова частина у засвоєнні й удосконаленні знань, у виробленні умінь і навичок; вправи і завдання є своєрідним видом пізнавальної діяльності, що не збігається з ніяким іншим” [11, с. 121].

Під час застосування вправ змістовий компонент є відправним пунктом для застосування операційних дій, що є основними в процесі формування в учнів умінь і навичок .

Кожна вправа, незалежно від її характеру, має три- або чотирифазову структуру: 1) завдання; 2) зразок виконання; 3) реалізація завдання; 4) контроль із боку вчителя, взаємоконтроль або самоконтроль учнів. Перша фаза дуже важлива, бо вона має містити мотив до виконання певної дії. Учні треба пояснити, що він має зробити і як: усно чи письмово, в зошиті або на дошці, індивідуально, у парі, групі чи команді. Друга фаза вправ факультативна: вона може бути за умови, якщо у зразку виконання є потреба, а може бути і відсутньою. Третя фаза є власне вправою.

Вибір орфографічної вправи визначається кількома критеріями: 1) специфікою та ступенем складності навчальної інформації; 2) навчально-виховними цілями уроку; 3) індивідуальними особливостями учнів, їхніми запитами, інтересами; 4) віковими особливостями учнів; 5) особливостями мовного середовища, оточення, в якому живуть і навчаються школярі. Вправи можуть бути у вигляді тестів, алгоритмів, виконуватися на комп’ютері, у зошитах з текстовою основою.

Які умови забезпечують успішний результат виконання вправ? По-перше, характер і матеріал завдань мають бути такими, які б вимагали застосування правил. По-друге, у вправах повинні удосконалюватися і закріплюватися прийоми чи способи розумової роботи із застосуванням правил у писемній практиці. Завдяки цьому забезпечуватиметься перехід до автоматизованого письма.

Орфографічні вправи проводяться тоді, коли учні теоретично підготовлені до їх виконання; кількість вправ залежить від особливостей вивчаного матеріалу, від видів самих вправ і від часу, який учитель має у своєму розпорядженні. В усіх випадках треба виконати стільки вправ, щоб учні набули відповідних умінь і навичок та вільно володіли ними у своєму мовленні.

Отже, важливо, щоб кожна вправа раціонально поєднувалась з іншими вправами, не порушувала структури уроку, відповідала етапам формування у школярів орфографічних умінь і навичок. Метод вправ залишається пріоритетним на уроках вивчення орфографії у 6-7 класах, оскільки дозволяє учителеві активізувати процес засвоєння писемного мовлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барінова Е.А., Боженкова Л.Ф., Лебедев В.И. Методика русского языка. – М: Просвещение, 1974. – 368 с.
2. Біляєв О.М. Вправи в навчання мови // Українська мова і література в школі. – 2004. - № 6. – С. 2-5.
3. Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. – К.: Вища школа, 1985. – 360 с.
4. Гончаренко С. Укр. пед. словник. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
5. Дмитровський Є.М. Методика викл. укр. мови в сер. школі. Посібник для вчителів-словесників серед. школи. – К.: Рад. школа, 1965. – 286 с.
6. Донченко Т.М. Організація навчальної діяльності учнів на уроках рідної (укр. мови): Автореф. дисертації... докт. пед. наук: 13.00.02. – К, 2001. – 32 с.
7. Захлопана Н.М. Словник-довідник з методики укр. мови / Н.М. Захлопана, І.М. Кочан; Львівс. нац. ун.-т ім. Івана Франка. – Л.: ЛНУ ім. І. Франка, 2002. – 250 с.
8. Лернер И.Я. Дид. основы методов обучения. – М.: Педагогика. – 1981. – 185 с.
9. Методика вивчення української мови в школі / О.М.Біляєв, В.Я.Мельничайко, М.І.Пентилок та ін.: Посібник для вчителів. – К.: Рад. школа, 1987. - 312 с.
10. Методика викладання української мови в середній школі: Навчальний посібник / І. С. Олійник, В. К. Іваненко, Л. П. Рожило, О. С. Скорик; За ред. І. С. Олійника. – 2-е вид., переробл. і доп. – К.: Вища школа, 1989. – 439 с.
11. Методика навч. рідної мови в середніх навч. закладах / За редакцією М.І. Пентилок: Підручник для студентів-філологів. – К.: Ленвіт, 2000. – 264 с.
12. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / За ред. М.І. Пентилок. – К.: Ленвіт, 2004. – 400 с.
13. Словник укр. мови в 11 т. Т. 9. – К.: Наук. думка, 1978. – 916 с.
14. Текучев А.В. Основы методики рус. языка в 4-8 кл. – М.: Просвещение, 1978. – 381 с.
15. Успенский М.Б. Совершенствование методов и приемов обучения русскому языку в национальной школе. – М, 1979. – 128 с.
16. Ушинський К.Д. Вибрані пед. твори: В 2-х т. Т. 2. – К.: Рад. школа, 1983. – 489 с.
17. Федоренко Л.П. Принципы и методы обучения русскому языку. – М.: Просвещение, 1964; 2-е изд., 1973. – 255 с.
18. Шкурятяна Н.Г. Методика вивчення орфографії: Посібник для вчителів. – К.: Рад. школа, 1985. – 133 с.

Multiplied repetitions during the process of fulfilling the exercises are directed on perfection of the pupils self-work. The most important condition of spelling skills formation is the step-to-step procedure. Every kind of the lesson requires the definite structure of didactic stock.

Key words: orphography, method of exercising, signs of orphography, exercise.

Л. М. Златів

ЗАСВОЄННЯ ОСНОВНИХ СПОСОБІВ КОМПРЕСІЇ ІНФОРМАЦІЇ В ТЕКСТІ МАЙБУТНІМИ РЕДАКТОРАМИ ОСВІТНІХ ВИДАНЬ

У статті обґрунтовано систему вправ і завдань, спрямованих на засвоєння студентами-філологами способів компресії інформації в тексті та вироблення навичок згортання тексту до інформаційного мінімуму.

Ключові слова: інформаційна компресія, семіотичні, комунікативні способи компресії, аналітичні, репродуктивні, трансформативні вправи.

Курс «Текстознавство» відіграє важливу роль у підготовці вчителів-словесників із додатковою спеціалізацією «Редагування освітніх видань». Мета вивчення дисципліни - сформулювати у студентів уявлення про текст як об'єкт різнопланових досліджень, а також забезпечити належний рівень практично-методичних умінь, необхідних для активної виробничо-професійної діяльності майбутніх редакторів освітніх видань.

Одним із ключових завдань дисципліни є засвоєння студентами способів компресії інформації в тексті та вироблення навичок згортання тексту до інформаційного мінімуму.

Аналіз наукової літератури показав, що процес сприймання (розуміння) текстової інформації досить складний, тому він оформився у масштабну наукову проблему, розв'язанню якої присвячені праці І. Зимньої, Л. Добраєва, Т. Дридзе, Д. Дуйсенбекова, М. Жинкіна, О. Корніяки, А. Захарової, Р. Іванченко, Н. Веніг, С. Халдарової, В. Павлової, Н. Чепелевої та інших українських і зарубіжних учених [2; 3; 6; 8]. Проте питання засвоєння студентами-філологами, майбутніми редакторами освітніх видань, способів компресії інформації в тексті не було предметом спеціальних лінгводидактичних досліджень.

Багаторічні спостереження за навчальним процесом на філологічних факультетах ВНЗ, декілька серій експериментів, проведених у Тернопільському державному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка (1995-2000) та Рівненському державному гуманітарному університеті (2001-2009), засвідчили досить низький рівень сформованості у студентів-філологів умінь адекватно сприймати та відтворювати зміст навчального тексту у згорнутому вигляді (плану, тез, конспекту, реферату, рецензії, анотації і т. ін.) [4].

Тому метою цієї статті є обґрунтування системи вправ і комунікативних завдань, спрямованих на засвоєння студентами способів компресії інформації в тексті та вироблення навичок згортання тексту до інформаційного мінімуму.

Спочатку з'ясуємо значення терміна «інформаційна компресія». На думку Н.С.Валгіної, «інформаційна компресія - це стиснення плану означника при збереженні плану означуваного» [1, с. 241], це один із способів підвищення інформативності вербальних засобів вираження (мовних одиниць), який «зводиться до того, щоб добитися побудови такого тексту, в якому був би максимально виражений необхідний зміст при мінімальній витраті мовних засобів» [Там само, с. 244].

Для визначення межі стиснення існує поняття текстової норми. У різних текстах вона буде різною, проте є і загальний показник у цієї норми: мовна одиниця не повинна втрачати змісту повідомлення.

Питання про текстову норму особливо жорстко стоїть в діловій і довідковій літературі, у вторинній науковій літературі (реферат, анотація, тези).

Існує ряд мотивів, які обумовлюють компресію інформації, зокрема такі:

- 1) вимоги мовної прагматики;
- 2) вимоги естетичні і вимоги жанру;
- 3) вимоги стилістичні.

У першому випадку, наприклад, показове застосування термінів, що дають максимальне згортання інформації. У другому випадку компресія інформації диктується жанровими настановами тексту, наприклад, в афористиці. Третій випадок пов'язаний із застосуванням особливих стилістичних прийомів, наприклад, умисне умовчання, недомовленість.

Існують семіотичні і комунікативні способи інформаційної компресії.

До семіотичних (знакових, мовних) належать: лексична компресія, синтаксична компресія і формування мовних стереотипів.

До комунікативних (власне текстових) належать: згортання інформації і застосування повторної номінації.

Ідеальним прикладом лексичної компресії вважається використання терміна без його визначення, оскільки термін номінує поняття в гранично згорнутому вигляді.

Синтаксична компресія передбачає стиснення знакової структури шляхом граматичної неповноти, безсполучниковості, синтаксичної асиметрії (пропуску логічних ланок висловлювання).

Комунікативні способи компресії інформації пов'язані із згортанням інформації, наприклад, в рефераті опускається система доказів і аргументації, повно і широко подана в першоджерелі. До цього ж типу відноситься і використання засобів повторної номінації [Там само, с. 241 - 243].

Для засвоєння студентами способів компресії тексту та вироблення у них відповідних умінь необхідно застосовувати науково обґрунтовану систему вправ і завдань. Враховуючи дані сучасної лінгводидактики (праці М. Львова, З. Шубіна, Ю. Пасова, М. Дем'яненко, К. Лазаренко, С. Кислої, І. Салістри, В. Скалкіна, Л. Кузнецової [5; 6; 7]), а також конкретні умови дослідного навчання, ми розробили специфічну систему вправ та комунікативних завдань і зробили спробу їх класифікації.

За дидактичними завданнями щодо навчального тексту вправи і завдання поділяються на такі види: **аналітичні; репродуктивні; трансформаційні.**

Мета застосування вправ та завдань **аналітичного** типу - здійснення студентами елементів структурно-сміслового аналізу тексту як необхідної передумови адекватного сприймання і повного розуміння інформації, вміщеної у навчальному тексті. До цього типу входять такі види вправ та завдань:

1) здійснення елементів структурно-сміслового аналізу тексту: озаглавлення тексту; виявлення специфічних рис зв'язного тексту; визначення теми, основної думки тексту; визначення адресата мовлення; визначення стилю викладу за специфічними ознаками; визначення типу мовлення; виділення інформативного центру в кожному реченні тексту; членування тексту на мікротеми; виділення автосемантичних речень у межах кожної мікротеми; визначення способів зв'язку між реченнями в тексті і відображення їх у вигляді схеми; встановлення ієрархії зв'язків між темою, підтемами та мікротемами в тексті і представлення її у вигляді рівневої схеми; аналіз мовних засобів міжфразного зв'язку у тексті;

2) порівняльний аналіз змісту, структури і мовного оформлення плану, тез, конспекту та реферату, складених на

основі одного джерела.

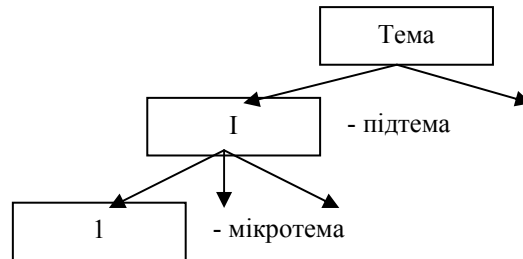
Наведемо для прикладу комплексне завдання аналітичного характеру до тексту наукового стилю «Виникнення і розвиток письма у східних слов'ян» (З підручн.).

1. Уважно прочитайте. Доведіть, що перед вами текст з його визначальними рисами – тематичною цілісністю, зв'язністю, послідовністю й завершеністю викладу. До якого стилю він належить? Визначте тему, основну думку тексту й адресата мовлення.

2. Поділіть текст на мінімальні частини змісту – мікротеми, тобто уривки, що містять закінчену думку. Перед кожною мікротемою напишіть арабською цифрою номер, який відповідає порядку її появи в тексті.

3. Згрупуйте мікротеми в більші смислові утворення – підтеми. Сформулюйте їх своїми словами, позначте римськими цифрами і запишіть.

4. Встановіть смислову ієрархію у межах підтем та мікротем, тобто розмістіть смислові одиниці кожного рівня в порядку підвищення їх смислової ваги в конкретному тексті. Представте структуру даного тексту у вигляді рівневої схеми типу:

5. Користуючись рівневою схемою, напишіть складний план даного тексту.

6. Визначте спосіб поєднання речень у тексті. Зобразіть схематично зв'язки між фразами у 1 та 3-му абзацах.

7. Проаналізуйте мовні засоби міжфразного зв'язку в тексті.

1) Визначте, які слова повторюються в тексті. Чи мотивовані тут лексичні повтори? Доведіть.

2) Випишіть усі контекстні синоніми з тексту, доповніть їх своїми варіантами.

3) Виберіть групу тематично близьких слів, які становлять смисловий кістяк тексту. Якими частинами мови найчастіше виступають ці слова?

4) Випишіть усі дієслова з 2,3 та 4-го абзаців, визначте їх час, вид, особу. Що ви можете сказати про співвіднесеність форм дієслів у межах мікротеми? Як чергуються ці форми у межах всього тексту? Від чого це залежить?

5) Чи є в тексті слова з часовим, просторовим значенням та вставні слова? Яка їх роль в організації тексту?

6) Знайдіть у тексті питальне речення? Яке його місце в структурі тексту?

7) Чи є в тексті неповні речення? Вмотивуйте їх необхідність.

8) Випишіть у зошити 1-й абзац. Поділіть кожен фразу на 2 частини: «дане» (вже відоме) і «нове» (нова інформація). Усно спробуйте поміняти їх місцями. Як зміниться текст? Обґрунтуйте свій висновок.

9) Знайдіть сполучники, що поєднують між собою речення. Що є спільного і відмінного між ними і сполучниками, що поєднують частини складного речення?

8. Яка роль мовних засобів міжфразного зв'язку в організації тексту?

Дидактична мета цього комплексу завдань - глибоке проникнення студентів у зміст і структуру тексту, повне розуміння змісту, усвідомлення закономірностей побудови зв'язного тексту, аналіз компонентів різних рівнів (мікротем, окремих речень, опорних слів, мовних засобів міжфразного зв'язку тощо), їх ролі в організації зв'язного висловлювання, а також застосування результатів структурно-смислового аналізу на практиці (складання плану за допомогою рівневої схеми зв'язків у тексті).

Звісно, що такому складному комплексному завданню передують ціла низка простих та комбінованих аналітичних вправ і завдань, наприклад:

1. Поділіть текст на абзаци. Обґрунтуйте саме такий поділ.

2. Виділіть у тексті мікротеми. Чи завжди вони збігаються з абзацами? Поясніть.

3. Прочитайте уривок тексту. Визначте його тему. Скільки мікротем міститься в поданому уривку? Подумайте, чому автор об'єднує їх у одному абзаці?

4. Запишіть речення у дві колонки: зліва – ті, що називають тему висловлювання, справа – ті, що називають тему і відображають основну думку.

5. Прочитайте уривки текстів. Простежте, яким способом пов'язуються між собою речення у межах мікротеми. Накресліть схеми, які відображали б ці зв'язки. Знайдіть слова, які об'єднують текст за змістом і граматично.

6. Знайдіть у тексті лексичні повтори. Чи мотивовані вони у даному тексті? Спробуйте замінити їх синонімічними засобами. Як це вплинуло на зміст тексту? Чи це можливо зробити і чи доцільно? Зробіть висновок про роль лексичного повтору у тексті.

Формування у студентів умінь і навичок передачі інформації тексту без зміни змісту за допомогою економічних мовних засобів тексту або їх синонімічних еквівалентів зі збереженням логічної послідовності і зв'язності матеріалу є важливою складовою частиною навчання. Такі уміння необхідні студентам-першокурсникам для написання рефератів-конспектів, рефератів-оглядів, оглядових розділів майбутніх курсових робіт, а також у майбутній редакторській діяльності.

Формування таких умінь можна здійснювати за допомогою системи вправ і завдань **репродуктивного** типу. Останні певною мірою співвідносяться із переказом тексту, побудованим на точно визначеній граматично-лексичній базі, але разом з тим вони суттєво відрізняються від нього. Якщо основним завданням переказу є закріплення строго

відібраного граматико-лексичного мінімуму шляхом його багаторазового повторення, то метою репродуктивних вправ та завдань є допомогти студентам знайти опори для передачі інформативного змісту тексту без змін, «вилуштити» необхідний мінімум матеріалу з тексту способом відсівання другорядної, несуттєвої інформації.

До групи репродуктивних вправ і завдань входять такі види: вибір з тексту опорного лексичного і граматичного матеріалу; завершення речення на підставі семантичних і граматичних зв'язків; заміна певних лексичних конструкцій синонімічними варіантами (контекстними синонімами); вичленювання надлишкової, другорядної інформації в тексті; комбінування основної інформації кількох текстів, об'єднаних тематично; зіставлення плану як короткого переліку основних питань тексту і мікротем як складових частин тексту; зіставлення тексту, що дозволяє варіанти розташування матеріалу, і тексту, що не дозволяє перестановок; скріплення складних синтаксичних цілих у єдиний текст за допомогою різних мовних засобів міжфразного зв'язку; розташування основного інформативного матеріалу в логічній послідовності; написання реферату-резюме, реферативної анотації, реферату-конспекту, реферату-огляду наукової літератури з певного питання.

Наведемо приклади таких вправ і завдань:

1. Доповніть речення, спираючись на текст. Що ви можете сказати про одержаний текст? Чим він відрізняється від первинного?

2. Прочитайте питальний план до тексту і текст. Випишіть опорні слова, словосполучення і мовні засоби міжфразного зв'язку, необхідні для розкриття плану. Опораючись на план і виписані мовні одиниці, усно відтворіть основний інформативний зміст тексту. Чим відрізняється вторинний текст від первинного?

3. Прочитайте наведені уривки текстів, розташуйте їх у певній послідовності, створюючи єдиний зв'язний текст. Користуйтеся при цьому необхідними мовними засобами міжфразного зв'язку. Складіть план отриманого тексту і т. ін.

Одним із найголовніших завдань навчального процесу є формування у студентів умінь згорнути навчальний матеріал без втрати основної інформації (план, тези, конспект), а також вибирати необхідну інформацію з великих текстових масивів і передавати її у максимально стислому вигляді з власною оцінкою або без неї (рецензія, анотація). На вдосконалення у першокурсників таких умінь і була спрямована система **трансформаційних** вправ та завдань, до якої входили такі види:

- 1) Згортання мовних одиниць: узагальнення змісту кількох елементів у одному; пропуск другорядних, семантично менш важливих компонентів; скорочення тексту з функціонально рівнозначними абзацами до кількох речень, до одного речення з однорідними членами; створення короткого варіанту тексту за допомогою комбінованого скорочення всіма способами;
- 2) Перебудова мовних одиниць: виділення в тексті автосемантичних речень і надання їм форми тез; трансформування готових тез у складний чи простий план, і навпаки; трансформування називного плану у питальний, і навпаки;
- 3) Перебудова тексту зі зміною підходу до навчального матеріалу: трансформація ненаукового тексту у наукове повідомлення; перебудова тексту, викладеного індуктивним способом, у текст, викладений дедуктивним, і навпаки; цільовий витяг з тексту до певного питання, проблеми;
- 4) Визначення граничного обсягу матеріалу до запропонованої теми, моделювання структури майбутнього тексту у вигляді плану;
- 5) Відтворення основного змісту тексту у згорнутому вигляді (план, тези, конспект, анотація, рецензія).

Робота над згортанням мовних одиниць привчає студентів оцінювати кожне слово, словосполучення, речення чи складне синтаксичне ціле з точки зору його смислового навантаження у тексті, аналізувати з цього погляду текст, відзначаючи не обов'язкові, другорядні елементи, усувати їх. Проаналізуємо декілька вправ:

– Згорніть подані речення до інформативного мінімуму. Для цього побудуйте структурну схему синтаксичних зв'язків у кожному реченні. Вилучайте крайні у ланцюжку синтаксичних зв'язків члени речення до тих пір, поки це не шкодить завершеності речення.

Поступове згортання синтаксичної конструкції дозволяє побачити, що скорочувати речення можна лише до тієї межі, за якою втрачається його інформативність. (Далеко не завжди кінцевим пунктом скорочення є граматична основа речення: часто в реченні виявляються необхідними і другорядні члени, без яких речення не виражає завершені думки).

Скороченню піддаються й ускладнюючі елементи речень (підрядні речення, дієприкметники, дієприкметникові та дієприслівникові звороти, «розщеплені» присудки (напр.: зробити зауваження – зауважити)).

Дуже ефективною є вправа на скорочення тексту, до якого входять функціонально рівнозначні абзаци. Наприклад:

– Згорніть кожен абзац тексту до одного речення, потім згорніть увесь текст до одного складного речення, а тоді спробуйте трансформувати складне речення у просте з однорідними членами. Порівняйте усі мовленнєві витвори. Який можна зробити висновок?

Вправи на перебудову мовних одиниць сприяють закріпленню навичок формулювання основних думок тексту у різних формах (у формі запитання, тези, називного речення) і умінь переводити ці висловлювання з однієї форми в іншу. Для цього ми пропонуємо такі вправи і завдання:

1. Уважно прочитайте тези, взяті із книги В. Іванишина та Я. Радевича-Винницького «Мова і нація». Перетрансформуйте тези у складний план. Чим вони відрізняються?

2. Прочитайте текст, озаглавьте його. Поділіть на мікротеми. Поставте питання до кожної мікротеми, знайдіть відповідь у тексті і запишіть. Сформулюйте відповідь на запитання називними реченнями. Запишіть план. Порівняйте і проаналізуйте усі види записів.

3. Прочитайте текст. Поділіть його на мікротеми. Шляхом відсівання додаткової, несуттєвої інформації знаходьте і підкреслюйте у межах кожної мікротеми автосемантичні речення. Поставте до них запитання і запишіть їх. Перетрансформуйте питальні речення у називні і запишіть їх. Спираючись на автосемантичні речення, дайте короткі

відповіді на поставлені запитання і запишіть їх у формі розповідних речень. (Це і будуть тези) і т. ін.

Вправи та завдання на перебудову тексту зі зміною підходу до навчального матеріалу сприяють формуванню у студентів умінь переводити художній чи публіцистичний текст у план інформації-повідомлення, змінювати при потребі спосіб викладу матеріалу, вибирати з об'ємних текстів інформацію, що стосується певного питання, теми, проблеми, а отже, вільному володінню прийомками роботи з неадаптованими до навчальних потреб текстами. Наведемо приклади таких вправ та завдань:

1. Прочитайте текст. Перекажіть його зміст, перевівши в інформативний план і надавши рис наукового стилю. Запишіть його, максимально скоротивши всіма відомими вам способами.

2. Визначте, яким способом викладено матеріал у тексті: індуктивним чи дедуктивним. Знайдіть частини, в яких: а) викладена проблема, загальна для всього тексту; б) проблема розвивається на частковому матеріалі; в) теза ілюструється конкретним прикладом. Перебудуйте (усно) текст, користуючись індуктивним способом викладу (від конкретних прикладів до загального висновку). Перекажіть його стисло. Порівняйте обидва тексти. Чи відрізняються вони засобами зв'язку між інформативними частинами? Чому?

3. Прочитайте текст. Виберіть із нього матеріал, що характеризує: а) основні спроби створити штучну міжнародну мову; б) особливості мови есперанто. Запишіть отримані мікротексти, максимально скоротивши їх і розставивши в логічній послідовності. Не забувайте використовувати потрібні засоби поєднання інформативних частин тексту.

З метою вдосконалення вмінь визначати граничний обсяг матеріалу до запропонованої теми і моделювати її структуру у вигляді плану чи тез можна застосувати такі вправи:

1. Підготуйте план і тези приблизної відповіді на екзамені з української мови на одне з питань: 1) Норми української мови. 2) Частини мови. Їх класифікація. 3) Стили української мови.

2. Переглянувши часописи «Українська мова і література в школі» та «Дивослово» за декілька останніх років, підготуйте тези повідомлення на тему «Нові підходи до викладання української мови в школі».

До найскладніших завдань трансформаційного типу належать комплексні завдання, що сприяють формуванню умінь і навичок планування, тезування, конспектування, анотування, рецензування. Такі завдання передбачають застосування, шліфування і корекцію набутих умінь та навичок, аналіз чужих і власних помилок, виконуються як в аудиторних, так і в позааудиторних умовах.

Запропонована система вправ і комунікативних завдань сприяє засвоєнню основних способів компресії тексту студентами-філологами – майбутніми редакторами освітніх видань та виробленню в них необхідних комунікативних умінь і навичок, допомагає ліквідувати прогалини у шкільних знаннях і вміннях випускників і підготувати їх до якісного сприйняття усіх дисциплін лінгвістичного циклу.

Подальше вивчення проблеми доцільно проводити у таких напрямках:

1) наступність у формуванні комунікативних умінь студентів-філологів між школою і ВНЗ;
2) удосконалення різних видів мовленнєвої діяльності студентів-філологів під час вивчення систематичного курсу сучасної української літературної мови та інших (і не тільки лінгвістичних) дисциплін навчального плану філологічних факультетів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Валгина Н. С. Теория текста : учебное пособие / Н. С. Валгина. – М. : «Логос», 2004. – 280 с.
2. Добраев Л. П. Смысловая структура учебного текста и проблемы его понимания / Л. П. Добраев; под ред. В. В. Давыдова. – М. : Педагогика, 1982. – 176 с.
3. Дридзе Т. М. Текстовая деятельность в структуре социальной коммуникации: проблемы семиосоциопсихологии / Т. М. Дридзе; отв. ред. И. Т. Левыкин. – М. : Наука, 1984. – 268 с.
4. Златів Л. М. Формування у студентів філологічного факультету умінь сприймати і відтворювати зміст науково-навчального тексту : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Златів Леся Михайлівна. – К., 2000. – 282 с.
5. Кузнецова Л. М. Формирование у иностранных учащихся умений конспектирования печатных общеполитических текстов (на среднем этапе обучения): автореф. дис. на соискание науч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.02/Л. М. Кузнецова. – М., 1980. – 23 с.
6. Павлова В. П. Обучение конспектированию: теория и практика / В. П. Павлова. – М. : Русский язык, 1983. – 96 с.
7. Пассов Е. И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению / Е. И. Пассов. – М. : Просвещение, 1991. – 223 с.
8. Чепелева Н. В. Психология чтения текста студентами вузов / Н. В. Чепелева. – К. : Либідь, 1990. – 100 с.

The system of exercises and tasks which are directed at acquiring ways of information compression of the text by students of philological departments and elaboration of skills to shorten text to informative minimum are grounded in the article.

Key words: informative compression, semiotic, communicative ways of compression, analytical, reproductive, transformative exercises.

Н. П. Ковальчук

ЗМІСТОВІ І СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПУНКТУАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

У статті розглянуто питання статусу пунктуаційної компетентції, визначено її зміст, структуру; встановлено рівні реалізації компетентнісного підходу до вивчення пунктуації.

Ключові слова: компетентність, пунктуаційна компетенція, процес формування, динаміка розвитку, рівні пунктуаційної компетентції.